

УДК 371.13:[56.07+638.8]

ДОСЛІДЖЕННЯ З МУЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ

Хе Сюефей

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

У даній статті зазначено, що загальна логіка дослідно-експериментальної роботи вибудовувалася відповідно до завдань дослідження, що передбачало визначення його етапів, розроблення програми експерименту, конструювання критеріїв оцінювання результатів, підготовку експериментальної бази, виявлення умов реалізації завдань дослідницької роботи, проведення експерименту та перевірку отриманих результатів на статистичну значущість.

Ключові слова: майбутній вчитель хореографії, музична культура, музична підготовка, педагогічні умови, рівні сформованості музичної культури, хореографічна освіта, професійна компетентність.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Значущим у контексті розгляду професійної підготовки вчителів з хореографії є досвід: Т. Благова, А. Ваганова, Є. Валукіна, К. Василенко, Ф. Лопухова, О. Мартиненко, О. Ситова, А. Шевчук та ін. Проблема формування професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії розглядалась у теоретико-практичних дослідженнях Л. Андрущук, С. Забредовський, О. Таранцева, Т. Тарасенко, Т. Сердюк, М. Рожко, Ю. Ростовська, Л. Цветкова, Ю. Шмакова та ін. Аспекти проблеми розвитку творчих здібностей студентів розроблені у роботах О. Кайдановська, І. Спінул, М. Стась та ін. Наукові розвідки присвячені професійній підготовці майбутніх учителів хореографії свідчать про складність і недостатність дослідно роботи з музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії.

Тому, **метою статті** є аналіз етапів, критеріїв, показники та рівнів дослідно роботи з музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії.

Відповідно до поставленої мети сформулюємо основні **завдання наукової розвідки:** дослідження під час дослідно-експериментальної роботи було застосовано теоретичні та емпіричні методи дослідження такі як: аналіз літературних джерел, опитування (анкетування та бесіди), тестування, спостереження за учасниками освітнього процесу, самоаналіз та самооцінювання та методи математично-статистичного опрацювання даних.

Виклад основного матеріалу. Дослідження складалося з декількох етапів – підготовчого, дослідницького, який включає в себе констатувальний та формувальний етапи експерименту; опрацювання даних дослідження, інтерпретація даних та формулювання висновків; впровадження результатів експерименту.

На підготовчому етапі проведення дослідження було проаналізовано науково-методичну літературу з теоретико-методологічних основ музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії, виявлено актуальність проблеми музичної підготовки у структурі хореографічної освіти майбутнього вчителя, визначено об'єкт, предмет дослідження; проведено структурно-логічний аналіз об'єкта дослідження, визначено мету та основні завдання, проаналізовано взаємозв'язок хореографічних і музичних знань у процесі фахового навчання студентів-хореографів, здійснено пошук раціональних шляхів удосконалення музич-

ної підготовки майбутніх вчителів хореографії, визначено методики дослідження, сформовано вибіркочку сукупність, обрано інструменти для збору та аналізу інформації (анкети, опитувальники, комп'ютерні програми, тощо).

Дослідницький етап передбачав педагогічний експеримент, який було організовано та проведено в кілька етапів – констатувальний, формувальний та контрольний етапи експерименту. Констатувальний етап експерименту спрямовано на виявлення фактичного рівня сформованості музичної культури у студентів напряму підготовки «Хореографія», під час якого було сформульовано робочі гіпотези про зв'язок між мотивацією до здобуття музичних знань, обсягом знань, володіння музичним тезаурусом, інтересом до музичної діяльності, розвитком музично-виконавських вмінь та навичок, вмінь організувати музичну діяльність та рівнем сформованості музичної культури, і, відповідно, якістю музичної підготовки, отримано їх експериментальне підтвердження. Визначено критерії, їх показники та рівні сформованості музичної культури майбутніх вчителів хореографії.

Формувальний етап експерименту було спрямовано на формування музичної культури у майбутніх вчителів хореографії за допомогою спеціальної методики удосконалення музичної підготовки.

Дослідно-експериментальна робота, яка була проведена зі студентами експериментальної групи відповідала таким критеріям науковості:

1) залучення в освітній процес нової методики удосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії з метою отримання бажаного результату;

2) забезпечення низки педагогічних умов, що дають змогу виявити залежність між педагогічним впливом та результатом – сформованою музичною культурою у майбутніх вчителів хореографії;

3) забезпечення обґрунтованості та достовірності висновків, дотримання принципів: цілісного вивчення досліджуваного феномену, об'єктивності, системності та комплексного підходу у методах дослідження.

Дотримуючись загальної логіки дослідно-експериментальної роботи, оцінка рівня сформованості музичної культури вчителів хореографії проводилась на основі таких її компонентів:

мотиваційно-ціннісного, емоційно-когнітивного, діяльнісно-творчого за допомогою показників таких критеріїв: мотиваційного, когнітивного, емоційного, поведінкового.

Для оцінки рівня сформованості музичної культури за показниками мотиваційного критерію було застосовано методи: анкетування, опитування та спостереження окремо в експериментальних та контрольних групах. Загалом, студенти продемонстрували позитивне ставлення до підвищення рівня їх музичної культури та подальше застосування музичних знань у навчальній та майбутній професійній діяльності.

Для діагностики рівнів сформованості емоційно-когнітивного компоненту музичної культури за когнітивним критерієм було використано низку методик: анкети та тести, які ціле направлені на виявлення рівня володіння музичним тезаурусом, знань з педагогіки, предмету навчання, психології, музики; опитувальники для виявлення рівня аналізу музичних творів; спостереження за студентами.

Для оцінки рівня сформованості музичної культури за показниками емоційного критерію було застосовано анкети для визначення рівня емоційної компетентності, виявлення зв'язку емоційного ставлення до музичних творів з втіленням в житті накреслених цілей у музичній підготовці; спостереження викладачів.

Для визначення рівня сформованості музичної культури за показниками поведінкового критерію було застосовано метод анкетування та бесіди, на базі якого було виявлено різні рівні розвитку творчих здібностей та навичок з організації музично-виконавської та професійної діяльності.

Такі методи дали можливість кількісно порівняти вхідні та вихідні характеристики основних компонентів музичної культури майбутніх вчителів хореографії у контрольній та експериментальній групах, за допомогою методів математично статистики довести ефективність проведеного педагогічного експерименту.

Наступним етапом дослідно-експериментальної роботи було опрацювання отриманих даних, логічних узагальнень, аналізу і теоретичної інтерпретації отриманого фактичного матеріалу.

Опрацювання даних дослідження передбачало застосування математичного апарату для перевірки достовірності отриманих результатів щодо підтвердження висунутої гіпотези та здійснення переходу від якісних характеристик до їх кількісного виразу. З цією метою було застосовано методи математичної статистики для аналізу результатів (показники: максимальний, мінімальний елемент вибірки, середнє значення, мода та медіана; гістограма). За допомогою цих показників було наочно представлено і проаналізовано результати вимірювання рівнів сформованості за мотиваційним, когнітивним, емоційним та поведінковим критеріями у контрольній та експериментальній групах. Для порівняння розподілу даних було застосовано критерій 2, який дозволив зробити висновки про достовірність здобутих результатів: підтвердження або спростування гіпотези, що була висунута на початку дослідно-експериментальної роботи. Застосування математичного апарату проводилося

за допомогою Microsoft Office Excel пакету прикладних програм Microsoft Office 2010.

Проведення та організація педагогічного експерименту формування музичної культури майбутніх вчителів хореографії передбачала такий алгоритм дій:

- 1) здійснити репрезентативну вибірку студентів – майбутніх вчителів хореографії та розподілити їх на контрольну та експериментальну групи;
- 2) визначити вихідний стан сформованості музичної культури у майбутніх вчителів хореографії контрольної та експериментальної груп за мотиваційним, когнітивним, емоційним та поведінковим критеріями;
- 3) проаналізувати вплив педагогічних умов удосконалення музичної підготовки на формування музичної культури у студентів;
- 4) перевірити за допомогою методів математичної статистики достовірність результатів.

Оскільки, аналіз сучасного стану музичної підготовки продемонстрував приблизно однаковий рівень підготовки у студентів за всіма показниками мотиваційного, когнітивного, емоційного та поведінкового критеріїв, то вважаємо за необхідне визначити чисельність вибірки студентів, яка буде характеризувати генеральну сукупність та впливати та одержання статистично достовірних результатів педагогічного експерименту.

Аналіз сучасного стану музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії створює підґрунтя для розгляду змістового ядра формування музичної культури майбутніх вчителів хореографії у процесі музичної підготовки.

Результати аналізу теоретичних і практичних напрацювань з теорії та методики професійної освіти, аналіз результатів сучасного стану музичної підготовки дали підстави для розроблення науково обґрунтованої методики музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії.

Пріоритетними завданнями розробленої методики визначено формування музичної культури у майбутніх вчителів хореографії, через розвиток мотивації, збільшення обсягу музичних знань, інтересу до музичної діяльності, розвитку творчих здібностей, вмінь та навичок організовувати свою професійну діяльність. Одним із ключових завдань музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії є формування у студентів вмінь та навичок з визначення музичного жанру твору, що як правило недооцінюється при формуванні музичної культури. Підтвердження цього знаходимо у роботі О. Олексюк [11, с. 15], яка зазначає, що принципово важливою для музичної педагогіки є проблема освоєння інтонаційної природи музики на рівні жанрового підходу. У сучасному музикознавстві закріпилося уявлення про жанр як про тип музичного твору, що склався в рамках певного соціального призначення та форми побутування музики, із стійким типом змісту та засобами виконання.

Слід зазначити, що за допомогою жанрової типізації відбувається закріплення смислових «осередків» музичної мови, формування музичних «лексем», у слухача з'являється можливість «прочитати» їхнє семантичне значення. Водночас соціальний фактор актуалізує, оживлює пам'ять про зв'язки музичного мистецтва з життєвим досвідом людини і її діяльністю [11, с. 15].

Тому під час розроблення методики музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії ми врахували певні аспекти жанрового підходу. Це дало нам змогу «нівелювати» деякі недоліки у формуванні музичної культури у майбутніх фахівців.

Обираючи зміст музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії, було враховано вихідні положення єдності блоків змісту музичного навчання згідно з теорією естетичного виховання Б. Неменського [10]: 1) оцінного усвідомлення життєвих явищ, мистецтва; 2) творчої позиції; 3) розвинутого асоціативного мислення як основи творчих здібностей та позицію Е. Абдулліна [1], який конкретизував такі складові: а) досвід емоційно-морального сприйняття музики; б) музичні знання; в) музичні уміння та навички. Тобто, зміст музичної підготовки має впливати на формування всіх компонентів музичної культури майбутнього вчителя хореографії: мотиваційно-ціннісного, емоційно-когнітивного, діяльнісно-творчого.

Значущим у контексті розгляду змісту музичної підготовки є досвід О. Олексюк, яка вважає, що зміст музичної освіти має включати:

- вивчення різних пластів музичної культури: фольклор, духовна музика, класика та твори сучасних композиторів (як основа становлення музичної культури школярів).

- пізнання закономірностей виникнення та розвитку музичного мистецтва на основі інтонаційної, жанрової та стильової природи музики, що сприяє глибокому відчуттю та осмисленню музики, активізує образне мислення, фантазію тощо.

- вивчення основних засобів музичної виразності (мелодія, гармонія тощо), які дають змогу майбутнім вчителям хореографії осягти музичний образ певним складом виразальних засобів та формують емоційно-образне та свідоме сприйняття музики [11, с. 15].

Вважаємо, що дотримання даних принципів добору змісту музичної підготовки сприятиме підвищенню мотивації до опанування музичними дисциплінами, розвитку інноваційної обізнаності, стилю мислення, підвищенню інтересу до музичної діяльності, формування у студентів жанрової компетенції.

Під час організації експериментальної методики музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії було враховано сучасні підходи до навчання, виділені й науково обґрунтовані дослідниками (О. Гулай [3], Л. Єлагіна [4], І. Колмогоров [6], Г. Міт'яєва [9], О. Олексюк [11] та інші) та проаналізовані детально в параграфі 2.1 такі як: компетентнісний, жанровий, особистісно-орієнтований, культурологічний і діяльнісний. Особливу увагу було приділено жанровому підходу, за допомогою якого було опановано студентами класифікацію музичних жанрів, розглянуто приклади та особливості конкретних жанрів, сутність самих жанрів. Майбутнім вчителям хореографії було запропоновано жанрову класифікацію за А. Сохора, у якій визначено чотири класи жанрів: театральні жанри (опера, балет, оперета, музика драматичного театру); концертні жанри (симфонія, соната, квартет, ораторія, кантата тощо); масово-побутові жанри (пісня, танець, марш з усіма їх різновидами); релігійно-культтові жанри (молитовний спів, меса, реквієм тощо) [14, с. 246].

Аналіз педагогічної та методичної літератури, власний педагогічний досвід дали підстави до відбору різних типів навчальної діяльності, застосування яких в освітньому процесі сприяло реалізації поставлених нами завдань:

- 1) бесіди на занятті із прослуховуванням музики та використання методу порівняння;

- 2) завдання на колекціонування художніх творів різних видів мистецтва, об'єднаних однією темою;

- 3) бесіди емоційно-образного характеру про конкретний музичний твір;

- 4) опрацювання доробку відомих постатей в межах одного музичного жанру;

- 5) завдання змагального характеру (конкурси, рольові ігри, олімпіади, тестові завдання, музичні загадки);

- 6) робота з інформаційними ресурсами (відеоролики, відео та аудіо фрагменти);

- 7) поглиблений аналіз стилістики музичного мистецтва будь-якого напрямку, використовуючи музичні твори композиторів різних епох;

- 8) виконання індивідуальних тестових завдань за допомогою системи дистанційного навчання Moodle;

- 9) творчі завдання (прослуховування музичного твору та визначення засобів музичної виразності);

- 10) художньо-педагогічний аналіз музичних творів.

Музична підготовка організовувалась та проводилась згідно до розроблених програм навчальних дисциплін «Гра на музичному інструменті», «Основи теорії музики», «Аналіз музики в хореографії», враховуючи основні музичні здібності, які мають бути сформовані у майбутніх вчителів хореографії [2]:

- 1) ладове почуття – здатність емоційно розрізняти тяжіння звуків, відчувати емоційну виразність звуковисотного руху (що проявляється під час сприйняття музики, утворюючи основу емоційного відгуку на неї);

- 2) здатність до слухового уявлення, тобто до довільного користування слуховими уявленнями, що відображують звуковисотний рух (інакше – репродуктивний компонент музичного слуху, який виявляється у відтворенні на слух мелодій і лежить в основі гармонічного слуху, утворює внутрішній слух, ядро музичної пам'яті);

- 3) музично-ритмічне почуття, тобто здатність активно, в русі, переживати музику, відчувати емоційну виразність ритму та точно відтворювати його.

Особливості розробленої авторської програми навчальних дисциплін музичної підготовки для майбутніх вчителів хореографії зумовили такі основні завдання:

- 1) формування музичного світогляду майбутніх вчителів хореографії. В основу музичного світогляду студентів покладено бачення Л. Безбородова [2]: узагальнені ключові знання, які формують цілісне уявлення про музичне мистецтво, його роль у суспільному житті; уявлення про інтонацію як основу музики, зв'язок музичної та мовної інтонації, принципи розвитку, жанрові та стильові особливості музики тощо; окремі знання про музику (тобто елементи виразності музичної мови – динаміка, темп, ритм тощо; біо-

графічні відомості про композиторів та виконавців; історія створення музичного твору);

2) удосконалення художньо-педагогічної комунікації між майбутніми вчителями хореографії;

3) збагачення музичного тезаурусу;

4) інноваційна обізнаність у музичній підготовці;

5) залучення до самоаналізу, самопізнання та самовдосконалення;

6) розвиток творчого потенціалу майбутніх вчителів хореографії через активну участь в освітньому процесі;

7) розвиток пізнавальних і дослідницьких умінь визначати естетичну цінність музичного твору;

8) формування постійної орієнтації на музичну підготовку;

9) розвиток музично-виконавських вмінь.

Виокремлено змістові модулі навчального матеріалу, відповідно до їх змісту запропоновано форми, методи, прийоми. Після кожного змістового модуля для перевірки рівня емоційно-когнітивної складової було застосовано тести, розроблені та розміщені за допомогою системи дистанційного навчання Moodle. По завершенню дослідно-експериментальної роботи було проведено підсумкове тестування для перевірки рівнів здобутих знань, сформованості умінь і навичок майбутніх вчителів хореографії, які були задіяні в експериментальній і контрольній групах за результатами навчання за розробленими програмами музичної підготовки.

Однією з основних складових пропонованої методики удосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії є вплив використання в умовах освітнього процесу традиційних та інноваційних методів, форм, засобів навчання із залученням інформаційно-комунікаційного на формування музичної культури.

За допомогою доцільно підібраних інноваційних форм музичної підготовки створюється сприятливий позитивний емоційний фон навчального процесу, який змінює повчаючу роль викладача на роль актора, режисера тощо, сприяє підвищенню активності сприйняття навчального матеріалу студентом, співтворчості, особистісного прояву в рамках співробітництва.

У контрольних групах було передбачено організацію освітнього процесу за традиційною систе-

мою, в експериментальних – за розробленою методикою, яка передбачала традиційні та інноваційні форми та методи із залученням технічних засобів навчання та дотримання низки педагогічних умов.

На нашу думку, в експериментальній групі, на відміну від контрольної, під час музичної підготовки педагога, впроваджуючи експериментальну методику, створювали емоційний фон навчально-творчого процесу, який краще впливав на формування музичної культури та для ефективного вирішення професійних задач, а тому студенти ЕГ виявили більш високі результати.

Узагальнено результати дослідження за усіма критеріями: мотиваційним, когнітивним, емоційним та поведінковим

Враховуючи такі результати, можемо стверджувати, що впровадження педагогічних умов удосконалення музичної підготовки в експериментальній групі з майбутніми вчителями хореографії сприяло підвищенню рівня їх музичної культури.

Висновки. Аналізуючи результати експерименту, можемо зробити висновок про удосконалення системи музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії та підвищення рівня результатів освітнього процесу у експериментальній групі. Це, на наш погляд, пояснюється застосуванням у освітньому процесі експериментальної групи методики удосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії, яка представлена у вигляді моделі взаємопов'язаних елементів, основними складовими якої є: мета, принципи (активно-інформаційного впливу, співвідношення усвідомленого та інтуїтивного способів пізнання, наступності у набутті музичних знань, інтересу до музично-аналітичної діяльності, системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму, індивідуалізації та диференціації, самопізнання та саморозвитку), наукові підходи до розв'язання проблеми (компетентнісний, жанровий, особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний), навчально-методичний супровід, педагогічні умови (ціннісно-мотиваційні, організаційно-методичні, змістовно-технологічні), які впливають на формування музичної культури, критерії (мотиваційний, когнітивний, емоційний, поведінковий) та рівні сформованості (високий, середній та низький).

Список літератури:

1. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: [Монографія] / Р. С. Гуревич; наук. ред. С. У. Гончаренко. – К.: Вища школа, 1998. – 50 с.
2. Рудницька О. П. Основи педагогічних досліджень: навч.-метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл., які вивч. дисц. мистецьк. циклу] / О. П. Рудницька, А. Г. Болгарський, Т. Ю. Свистельникова. – К., 1998. – 254 с.
3. Філіппова Л. Л. Модель формування інформаційної культури майбутніх економістів / Н. Т. Тверезовська, Л. Л. Філіппова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Редкол.: Д. О. Мельничук. – К., 2009. – Вип. 143. – С. 45-50.

Хэ Сюэфэй

Национальный педагогический университет
имени М.П. Драгоманова

ИССЛЕДОВАНИЕ С МУЗЫКАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФИИ

Аннотация

В данной статье указано, что общая логика опытно-экспериментальной работы выстраивалась в соответствии с задачами исследования, которое предусматривало определение его этапов, разработка программы эксперимента, конструирование критериев оценки результатов, подготовку экспериментальной базы, выявление условий реализации задач исследовательской работы, проведения эксперимента и проверку полученных результатов статистическую значимость.

Ключевые слова: будущий учитель хореографии, музыкальная культура, музыкальная подготовка, педагогические условия, уровни сформированности музыкальной культуры, хореографическая образование, профессиональная компетентность.

He Xuefei

National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov

RESEARCH ON MUSICAL PREPARATION OF THE FUTURE TEACHER OF CHOREOGRAPHY

Summary

In this article it is stated that the general logic of experimental and experimental work was constructed in accordance with the tasks of the study, which included the definition of its stages, the development of an experiment program, the construction of criteria for evaluating the results, the preparation of an experimental database, the identification of conditions for the realization of research tasks, the conduct of the experiment and verification of the results for statistical significance.

Keywords: future teacher of choreography, musical culture, musical training, pedagogical conditions, levels of formation of musical culture, choreographic education, professional competence.